

Joan Ponç, l'artista **incomprès**

Una exposició antològica dedicada al pintor català Joan Ponç (1927-1984) es podrà veure entre el 23 de gener i el 28 d'abril a la Fundació La Caixa de Barcelona. La mostra, comissariada pel crític i filòsof Arnau Puig, el qual fou també amic de Ponç, reuneix 170 peces que permetran veure l'evolució de la seva pintura.

Divuit anys més tard de la seva mort prematura a causa de la malaltia que patia, l'exposició és una magnífica ocasió per situar l'obra de Joan Ponç en el lloc preponderant que li correspon entre els grans creadors de l'art català contemporani. L'exposició s'organitza de manera cronològica, estructurada en cinc etapes de la trajectòria de l'artista. El recorregut, que inclou un audiovisual amb fragments de diferents entrevistes que se li

'Sense Títol. Això és un fàstic' (1947), una de les obres de Joan Ponç que es pot veure a la Fundació La Caixa de Barcelona a partir del 23 de gener.

FUNDAció LA OMA

D'esquerra a dreta, obres de Joan Ponç de les sèries 'Devallada vers l'insondable' ('Figures quilmèriques' i 'Cap masculí', totes dues del 1954) i de la 'La daga' ('Balada del Gran Macabra', del 1977).

van fer, s'inicia l'any 1940 i s'acaba el mateix any de la mort de Ponç.

Dau al Set. Durant el període d'internat al col·legi salesià Sant Antoni de Pàdua de Mataró, entre els anys 1940 i 1942, Ponç va descobrir una reproducció de la tela del Greco, *L'enterrament del comte d'Orgaz*. Sembla que va ser aleshores quan va decidir dedicar-se a la pintura. L'any següent Ponç entrà a estudiar pintura al taller de Ramon Rogent que, segons Arnau Puig, "li donà una manera de fer 'normalitzada'". Què vol dir "normalitzada"? Ponç ho explica a *Cronologia autobiogràfica*, parlant de Rogent: "Mestre excel·lent, m'ensenyà tot de coses tan importants com que cal mantenir la paleta i els pinzells nets i barrejar els colors amb nitidesa."

L'any 1946 fou decisiu perquè va ser l'any que conegué Joan Brossa i Arnau Puig, que ja es coneixien, i juntament amb Jordi Mercader, l'escultor Francesc Boadella i l'impressor Enric Tormo, publicaren el primer i darrer número de la revista *Algol*, la qual ha estat considerada com el ferment de *Dau al Set*, que nasqué dos anys més tard. Arnau Puig

recorda que va ser cap al final del 1946 que Joan Ponç començà a sentir la necessitat de dir alguna cosa personal, més que no pas ser un hàbil reproducció de l'entorn. "Sent -diu Puig- que és ell que ha de parlar."

Amb motiu de la publicació d'*Algol*, el grup va conèixer Antoni Tàpies i Modest Cuixart, i amb la incorporació més tard de Joan Josep Tharrats va néixer una de les aventures estètiques més importants per l'art del país i que, tal com recordava posteriorment Ponç, "arribaria a ésser el símbol vivent de l'art d'avantguarda de l'Espanya buida d'aquells temps tenebrosos". *Dau al Set* proposava, segons explica Arnau Puig, "l'art com a principi d'acció i no pas d'habilitat".

Els éssers màgics de Ponç. Referrint-se a Ponç, el filòsof explica que la seva era "una pintura d'alienat. El seu és un expressionisme tràgic, que voreja el magisme, però no pas en el sentit de miraculós, sinó de fantàstic". El crític Alexandre Cirici Pellicer incidia en aquest concepte de pintura màgica al segon volum de la seva obra *La pintura catalana* (Editorial Moll, 1959). Deia

Cirici de la pintura de Ponç que "es va convertir en un frenètic i inesgotable creador d'imatges i signes dotats d'un poder de suggestió gairebé diabòlic. El seu món d'horitzons immensos o estretors ofegants, poblat d'éssers verds, llefiscosos i punxeguts, decrepits, malèfics, amb prolongacions inquietants, voltats d'objectes feridors, macabres o esotèrics, era concebut com una bufetada plena d'ira, amb una inclinació destructiva de les comoditats i reivindicadora del misteri". Arnau Puig també s'hi havia referit al número d'octubre-desembre de *Dau al Set*, assenyalant que l'art de Ponç "està condicionat pel somàtic, però la seva preocupació és anar valoritzant estèticament allò que el seu instint li va lliurant a mans plenes com si fos una funció hormonal qualsevol. (...) Aquesta és la lliçó que ens dona Ponç i que hem d'observar amb atenció, ja que és un exemple de com han d'enfrontar-se les mentalitats artístiques amb la nova estètica: anar sotmetent mitjançant la intel·ligència i les lleis especials que assisteixen un art determinat, fins a aconseguir-hi un aspecte inèdit que en sigui l'essència última i substancial".

El 21 de febrer de l'any 1951 i arran d'una exposició a la sala Caralt de Barcelona al costat de Tàpies i Cuixart (el crític Francesc Miralles la considera l'última manifestació del grup), Joan Josep Tharrats insistia en la naturalesa de l'obra de Ponç dient que "jo no sé si Ponç va aixecar la pell de la terra o va destapar el forat d'algun volcà, quan des d'un temps ençà han començat a sorgir pertot arreu aquesta munió d'homes-rèptils, d'ungles esmolades, amb el cos cobert d'escates que ens espien des de tots les racons (...). Són personatges desheretats que erren pel món i que vestits amb jaqué i copalta negra, volen dissimular la hipertròfia que els afecta".

L'etapa de maduresa. Al final de l'any 1953 es traslladà al Brasil. "Se sap que es fuig, però no se sap on es va", diu Puig. El Brasil representà un xoc, una convulsió. Ponç perdé el control i acabà ingressat al manicomi. Amb sort en sortí i es dedicà a l'ensenyament. A Catalunya i a l'estat espanyol gairebé ningú no se'n recorda, d'ell. A partir

d'aleshores començà a dominar els seus impulsos. Els monstres van sent dominats pel dibuix. "No són taques incontingents -diu Puig-, sinó taques posades amb intencionalitat. Hi ha un intent per part seva de fer una pintura més 'amable'; hi ha quadres d'aquesta època que demostren dramàticament la lluita per 'normalitzar-se'. A les seves pintures introdueix la geometrització, l'encaix, tot hi surt estructurat. Aprèn a donar forma als seus monstres, no els deixa anar, els controla". Aquesta etapa abraçà de l'any 1964, quan tornà a Catalunya, fins al 1978, quan realitzà els decorats i el vestuari per a l'obra teatral *La balada del gran macabre*, de l'escriptor i dramaturg belga Michel Ghelderode. Aquest retorn s'encetà amb una retrospectiva a la galeria del seu amic René Metras. Arran de la representació de l'obra de Ghelderode, Ponç li digué a Arnau Puig: "Arnau, Arnau, saps que no em necessiten!". Els seus monstres ja no el necessitaven. No tenia necessitat de dominar-los. "Va ser important -diu Puig- perquè va ser una mena d'alliberament."

En el marc de l'exposició és important remarcar la presència d'una sèrie d'obres significatives. Una és el mural que s'exposa a l'aeroport de Barajas, *Homenatge a Leonardo da Vinci* (1980): Ponç era un seguidor fervent de les teories pictòriques de l'autor de la Gioconda. L'altra és una representació mínima de les més de 400 "capses secretes" que va pintar en els moments que la seva malaltia l'obligava a estar-se unes hores a les sales d'espera o a ingressar uns dies a la clínica. Aquestes capses desenvolupen una filosofia dramàtica de l'existència. L'any 1978 va exposar a París, Barcelona i Madrid. Tot i així, Ponç, en una entrevista que li va fer Montserrat Roig, es considerava un artista maleït, confessava estar content de ser-ho i que volia continuar sent fidel a aquesta aura d'incomprès. Al cap dels anys, l'obra de Ponç, en paraules d'Arnau Puig, encara "actua" damunt nostre. És una presència torbadora, que et neguiteja i et somou. Que atrau i repel·leix alhora.

Marc Soler

PROGRAMACIÓ GENER - FEBRER 2002

EL
MOLÍ
LÍ
BENETUSSER

18 de gener
CINE
La maldició del escorpió de Jade de Woody Allen, 20:00 h./ 22:30 h.

19 de gener
PRESENTACIÓ
Presentació de la Falla Vicente Navarro Soler, 19 h.

20 de gener
CINE
La maldició del escorpió de Jade de Woody Allen, 17:00 h./ 20:00 h.

25 de gener
CINE
Salir del armario de Francis Weber 20:00 h./ 22:30 h.

26 de gener
PRESENTACIÓ
Presentació de la Falla Lepanto, 19 h.

27 de gener
CINE
Salir del armario de Francis Weber 17:00 h./ 20:00 h.

1 de febrer
CINE
Clara y Elena de Manuel Iborra 20:00 h./ 22:30 h.

2 de febrer
PRESENTACIÓ
Presentació de la Falla Juventud, 19 h.

3 de febrer
CINE
Clara y Elena de Manuel Iborra 17:00 h./ 20:00 h.

8 de febrer
CINE
La pareja del ano de Joe Roth 20:00 h./ 22:30 h.

9 de febrer
PRESENTACIÓ
Presentació de la Falla Rajolar, 19 h.

10 de febrer
CINE
La pareja del ano de Joe Roth 17:00 h./ 20:00 h.

15 de febrer
CINE
El Pacto de los Lobos de Christophe Gans, 20:00 h./ 22:30 h.

16 de febrer
PRESENTACIÓ
Presentació de la Falla L'Estaci, 19 h.

17 de febrer
CINE
El Pacto de los Lobos de Christophe Gans, 17:00 h./ 20:00 h.

22 de febrer
CONCERT
La hnoja gata, 22:30 h.

23 de febrer
CINE
Atlantis: el imperio perdido 17:00 h./ 20:00 h.

24 de febrer
CINE
Atlantis: el imperio perdido 17:00 h./ 20:00 h.

